

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ - Скопје
Филолошки факултет „Блаже Конески“ - Скопје

ISSN 1409-8571

ГОДИШЕН ЗБОРНИК

книга 45

Скопје, 2019

СОДРЖИНА

Јазик и дидактика

- Билјана Наумоска-Саракинска**
Улогата и развојот на зборообразувањето во проучувањето на јазичните промени со преглед на најпродуктивните зборообразувачки процеси во англискиот јазик..... 13
- Радица Никодиновска**
Лексичко-семантичкото поле храна во македонските и во италијанските фраземи..... 31
- Звонко Никодиновски**
Етниците и етнонимите во афоризмите и во вицевите на македонски јазик 45
- Анжела Николовска**
Ставовите на идните наставници по англиски јазик кон имплементирање на автономното учење 67
- Елена Ончевска Агер**
Позитивна психологија за професионална надградба на наставниците 81

Книжевност и култура

- Соња Витанова-Стрезова**
Пристапни обреди од Вилијам Голдинг: епистемологија на злото и доброто..... 91
- Милан Дамјаноски**
Дијалогот со дискурсот на нацијата во портретот на уметникот во младоста на Џ. Џојс 99
- Марија Ѓорѓиева Димова**
Интертекстуалните рамки во романите на Маргарет Атвуд 111

Славица Србиновска Естетика, историја и политика.....	127
Ирина Талевска За една книжевна 'микроисторија': <i>Девејџие круџа на њеколоџи</i>	147
Елизабета Шелева Род и реконфигурации: читање на границата како културна метафора (Глориа Анзалдуа: за продуктивната синтеза на трите Ф).....	157

Преведување и толкување

Јасминка Делова-Силјанова Фраземи со компонента јазик во преводите од чешки на македонски јазик	171
Сања Михајловиќ-Костадиновска Кон преводот на шпански јазик на романот <i>Сесџраџа на Сигмунд Фројд</i>	181
Милена Саздовска-Пигуловска Предизвици во однос на постигнување преводна еквиваленција при преведување новосоздадена правна терминологија	195

Експозеа од докторски трудови

Фаркета Дибра Зеќири Читањето лектира кај учениците: задоволство или оптоварување	211
Љиљана Узуновиќ Движењето на отпорот во италијанскиот и во македонскиот роман: низ делата на Фенољо, Калвино, Виторини, Јаневски, Малески и Солев	223

Прикази и проекти

- Руска Ивановска-Наскова**
Италијанска дигитална библиотека во Северна Македонија..... 237
- Лидија Капушевска-Дракулевска**
Еротизмот како „Внатрешно искуство“ 239
- Анастасија Киркова-Наскова**
Шестта меѓународна научна конференција за изговор на англискиот јазик: состојби и практики 243
- Соња Китановска-Кимовска**
Програма за менторство на Здружението на преведувачи и толкувачи на Република Македонија (ЗПРМ) и Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ – Скопје (ФлФ) 247
- Калина Малеска**
Приказ на конференцијата ESIDRP – english studies at the interface of disciplines:research and practice 2019..... 255
- Марија Паунова**
Кон поредицата на македонските константи 259
- Солзица ПоповскаТатјана Панова-ИгњатовиќКатарина Ѓурчевска-АтанасовскаСоња Китановска-КимовскаМилена Саздовска-ПигуловскаМагдалена СимионскаНиколче Мицкоски**
Резултати од билатералниот проект *можностии за зајакнување на емоционалнаија иниџелигенција како генеричка комиеџенција кај сџуденџиџе џо џреведување и џолкување* 263
- Александра Саржоска**
Италијанистиката во третиот милениум: новите предизвици во јазичните, книжевните и културните истражувања – 60 години изучување италијански јазик на универзитетот „Свети Кирил и Методиј“ во Скопје 27. и 28. септември 2019, скопје..... 277

д-р Солзица Поповска, ред. проф., д-р Татјана Панова-Игњатовиќ, ред. проф, д-р Катарина Ѓурчевска-Атанасовска, доц., д-р Соња Китановска-Кимовска, доц., д-р Милена Саздовска-Пигуловска, доц., м-р Магдалена Симмионска, лектор, м-р Николче Мицкоски, соработник

**РЕЗУЛТАТИ ОД БИЛАТЕРАЛНИОТ ПРОЕКТ *МОЖНОСТИ ЗА ЗАЈАКНУВАЊЕ
НА ЕМОЦИОНАЛНАТА ИНТЕЛИГЕНЦИЈА КАКО ГЕНЕРИЧКА
КОМПЕТЕНЦИЈА КАЈ СТУДЕНТИТЕ ПО ПРЕВЕДУВАЊЕ И ТОЛКУВАЊЕ***

Клучни зборови: емоционална интелигенција, генеричка компетенција, додипломски и постдипломски студии по преведување и толкување

1. УЧЕСНИЦИ ВО РЕАЛИЗАЦИЈАТА НА ПРОЕКТОТ

Овој билатерален проект се реализира преку соработка помеѓу тимовите составени од наставен кадар на катедрите за преведување и толкување при УКИМ - Скопје и Универзитетот во Грац, а беше финансиран од владини институции од Р. Македонија и Австрија. Главни истражувачи на проектот беа Солзица Поповска, д-р, редовен професор, на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“- Скопје и Урсула Штал-Пејер, д-р, виш лектор на Институт за преведување, Грац. Соработниците беа составни од следните истражувачи:

-од Филолошки факултет „Блаже Конески“- Скопје: проф. д-р Татјана Панова-Игњатовиќ, доц. д-р Катарина Ѓурчевска-Атанасовска, доц. д-р Соња Китановска-Кимовска, доц. д-р Милена Саздовска-Пигуловска, лектор м-р Магдалена Симмионска;

-од МАНУ: м-р Николче Мицкоски;

-од Институтот за преведување во Грац: асистент м-р Фиона Бегли, м-р, и лектор Делија Пагано.

2. ЦЕЛИ НА ИСТРАЖУВАЊЕТО

Овој проект има повеќекратна цел:

-истражување на можностите за имплементирање методи за зајакнување на емоционалната интелигенција (ЕИ) во наставата на веќепостоечките предмети во додипломските студии по преведување и толкување;

-подготвување прирачник со активности за зајакнување на ЕИ како генеричка компетенција кај студентите по преведување и толкување;

-зголемување на свесноста за важноста на емоциите и нивната улога за здрав личен и професионален развој на академскиот наставен кадар и на студентите кои живеат во демократско општество. Во прилог на оваа цел, учесниците во проектот, наставниот кадар и студентите ќе имаат можност за критичко размислување околу концептот на ЕИ, нејзиното значење за личниот и за професионалниот развој пред и за време на имплементирањето на релевантните активности на часовите по преведување и толкување.

2. ОЧЕКУВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОД ИСТРАЖУВАЊЕТО

Резултатите од овој проект ќе имаат ефект како врз идните професионалци во областа на преведувањето и толкувањето, така и врз пошироката заедница во која тие ќе работат. Придобивките нема да се одразат само врз квалитетот на процесот на преведување и толкување, туку уште поважно врз личната благосостојба на идните преведувачи и толкувачи, што, пак, од друга страна ќе придонесе за развој на здрави комуникациски вештини и односи во рамките на целата заедница.

3. ОСВРТ НА ОПРАВДАНОСТА НА ИСТРАЖУВАЊЕТО ВО ПОГЛЕД НА ПОСТИГНУВАЊЕТО НА ДЕФИНИРАНИТЕ ЦЕЛИ И ОЧЕКУВАНИТЕ РЕЗУЛТАТИ

Стандардите за професионални компетенции за преведувачи и толкувачи на овластени институции како што се Генералниот директорат за преведување (ГДП) на ЕУ и Националниот центар за јазици во Велика Британија вклучуваат компетенции кои спаѓаат во интер- и интраперсоналната димензија како што се: „...способност за планирање и организација на времето, работата и стресот, постојано надградување на различни видови компетенции, преговори со клиенти, организирање на тимови; способност за работа под притисок и со други стручњаци, во мултилингвални ситуации, во тимови, вклучувајќи ги и виртуелните, за авто-евалуирање (преиспитување на сопствените навики, отвореност кон иновативност, грижа за квалитетот, способност за адаптација во нови ситуации) и за преземање одговорност.” (во стандардите на ГДП: *Competences for professional translators, experts in multilingual and multimedia communication*, стр. 4-5) како и „поседување интерперсонални вештини и градење и одржување комуникациски вештини со клиенти, преведувачки агенции и колеги преведувачи” (во *UK National Occupational Standards in Translation* на Националниот

центар за јазици на Велика Британија, стр.11) Од овде произлегува дека справувањето со сопствените емоции и разбирањето на однесувањето на другите претставуваат способности еднакво важни за преведувачите и толкувачите како и знаењето на странскиот и мајчиниот јазик, познавањето и вештината на примена на разни преведувачки постапки, помагала и други специфични компетенции. Во проектот *Tuning Educational Structures In Europe* (чија „почетна цел во 2000 година била да ги поврзе политичките цели на Болоњскиот процес, а подоцна и на Лисабонскиот договор со секторот за високо образование, а денес прераснал во процес и сеопфатен период за (ре)дизајнирање, развој, имплементација, евалуација и зголемување на квалитетот на програмите од прв, втор и трет циклус” <http://www.unideusto.org/tuningeu/>) овие способности се препознаваат како генерички компетенции кои би требало да се развиваат во текот на додипломските студии, во рамките на постоечките предмети. Од друга страна, пак, интра- и интерперсоналните компетенции, според Даниел Големан (Daniel Goleman) се составен дел на емоционалната интелигенција и може додатно да се поделат на пет компоненти: себе-познавање (self awareness), автоконтрола (self regulation), внатрешна мотивација (internal motivation), емпатија (empathy) и вештина на општење (social skills). Од сето ова произлегува потребата од осмислување на начини за примена на методите за поттикнување на емоционалната интелигенција како генеричка компетенција кај студентите по превод и толкување. Проектот кој овде се предлага треба да овозможи одредување на соодветни активности и нивно успешно имплементирање во постоечките предмети на додипломските студии, а потоа и подготвување прирачник со кој се дава придонес кон практичната примена на ЕИ во наставата во високото образование.

4. ДЕТАЛЕН ИЗВЕШТАЈ ЗА НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКИОТ ПРОЕКТ

4.1 План на истражувањето

Проектот беше замислен како акционен истражувачки проект (АИП). АИ е форма на истражување во образованието во вид на повторливи циклуси на планирање, набљудување и размислување со што на наставниците им се овозможува да ги истражат начините со кои може да ја подобрат наставата и на крајот да придонесат кон (образовна и општествена) промена. Клучните принципи на овој вид истражување се: соработка, земање предвид различни ставови и дисеминација преку зголемено учество (Altrichter, Posch, 2007).

Користејќи ја теориската рамка на Д. Големан и неговите дефиниции за интраперсонални и итраперсонални компетенции (Goleman 1998 and 2006), десетте учесника во проектот (седум од Катедрата за ПиТ на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ – Скопје при Универзитетот „Св Кирил И Методиј“ и три од Катедрата за ПиТ при Универзитетот во Грац), разработија низа активности за зајакнување на ЕИ кои беа тестирани за време на еден семестар во рамките на различни студиски предмети. По секој час, преку прашалници, студентите ја оценуваа релевантноста на секоја активност за целта за која била наменета. На крајот на семестарот беше извршена уште една евалуација. Одговорите на студентите и евалуациите беа обработени со квалитативна и квантитативна анализа. Учесниците во проектот ги разгледуваа овие резултати за време на работилницата во Грац во октомври 2017 година, и притоа беа направени измени во рамките на одредени предмети и во планирањата на часовите. Овие модифицирани планови за работа на часовите беа имплементирани во наставата во следниот семестар, по што одново беше добиена повратна информација од страна на студентите. Покрај тоа, за време на часовите беа изведени и набљудувања кои послужија како основа за (индивидуално лично) размислување за резултатите. Помеѓу сите учесници во проектот беа споделени сите извештаи со детални планови на часовите и описите на резултатите од оценувањата и тие беа дискутирани за време на работилниците во април и во јуни 2018 година.

Со цел резултатите од овој проект да бидат пошироко дисеминирани, учесниците во проектот подготвија прирачник кој содржи детален опис на широк дијапазон на активности кои може да се имплементираат во различни предмети на студиите по ПиТ. Освен тоа, се планираат и презентации и работилници за наставници по ПиТ кои сакаат во наставата да ја вклучат ЕИ.

4.2 Детален опис на проектот

јуни 2016-октомври 2016

Од јуни до октомври 2016 година, членовите на тимовите ги проучуваа постоечките стандарди за професионалните компетенции на преведувачите и толкувачите, истражувања поврзани со ЕИ во наставата и критички ги проучија постоечките прирачници со активности поврзани со ЕИ во наставата кои би ја обезбедиле основата за развој на специфични активности за ПиТ.

Стандардите за професионални компетенции за преведувачи и толкувачи на овластени институции како што се Генералниот директорат за преведување (ГДП) на ЕУ

и Националниот центар за јазици во Велика Британија вклучуваат компетенции кои спаѓаат во интер- и интраперсоналната димензија како што се: „...способност за планирање и организација на времето, работата и стресот, постојано надградување на различни видови компетенции, преговори со клиенти, организирање на тимови; способност за работа под притисок и со други стручњаци, во мултилингвални ситуации, во тимови, вклучувајќи ги и виртуелните, за авто-евалуирање (преиспитување на сопствените навики, отвореност кон иновативност, грижа за квалитетот, способност за адаптација во нови ситуации) и за преземање одговорност.” (во стандардите на ГДП: *Competences for professional translators, experts in multilingual and multimedia communication*, стр. 4-5) како и „поседување интерперсонални вештини и градење и одржување комуникациски вештини со клиенти, преведувачки агенции и колеги преведувачи” (во *UK National Occupational Standards in Translation* на Националниот центар за јазици на Велика Британија, стр.11) Од овде произлегува дека справувањето со сопствените емоции и разбирањето на однесувањето на другите претставуваат способности еднакво важни за преведувачите и толкувачите како и знаењето на странскиот и мајчиниот јазик, познавањето и вештината на примена на разни преведувачки постапки, помагала и други специфични компетенции.

Во проектот *Tuning Educational Structures In Europe* (чија „почетна цел во 2000година била да ги поврзе политичките цели на Болоњскиот процес, а подоцна и на Лисабонскиот договор со секторот за високо образование, а денес прераснал во процес и сеопфатен приод за (ре)дизајнирање, развој, имплементација, евалуација и зголемување на квалитетот на програмите од прв, втор и трет циклус” <http://www.unideusto.org/tuningeu/>) интраперсоналните и интерперсоналните способности се препознаваат како генерички компетенции кои би требало да се развиваат во текот на додипломските студии, во рамките на постоечките предмети.

Еден подетален преглед на постоечката научна литература ни покажа дека има голем број докази дека ЕИ кај луѓето може да се зголеми преку вежбање или животно искуство (види Gkonou/Merger 2017: 5). Освен тоа, голем број научници од областа на ПиТ се занимаваат со разни аспекти на ЕИ и ја истражуваат нејзината важност како за студентите така и за наставниците по ПиТ (види Bontempo 2011, Hild 2014, Hubscher-Davidson 2013, 2016, Leanza, 2005, Merlini 2015, Pignatoro 2015, Risku 2016, Timarová 2011, Valero-Garces 2015).

Еден подетален увид во постоечките прирачници покажа дека постојат неколку корисни извори кои може да се прилагодат за примена во наставата по ПиТ (особено . Mortiboys 2005, 2010, Carrington/Whitten 2005, Puchta/Rinvoluceri, 2005).

14-16 октомври 2016: Прв состанок на тимовите во Скопје

За време на првиот состанок учесниците од двата тима ги споделија резултатите од подготвителната фаза. Во консултации со стручњак од областа на ЕИ, Барон Лојхауер (Baron Luechauer), беа проценети одредени постоечки прашалници за ЕИ и за профилирање на личноста. На крајот беа избрани два прашалника наменети и за наставниците и за студентите. Покрај тоа, членовите на тимовите заеднички составија уште два прашалника со кои требаше да се стекне увид колку студентите се запознаени со концептот *емоционална интелигенција* нејзините импликации на почетокот и на крајот на семестарот. Потоа беа формирани неколку работни групи кои ги прегледаа прирачниците и идентификуваа одреден број активности за кои сметаа дека може да бидат прилагодени во нивната настава. Беше одлучено членовите на тимот да водат дневник, да подготвуваат портфолио или некој друг вид на водење евиденција за активностите поврзани со ЕИ.

октомври 2016-јануари 2017:

За време на овој период фокусот беше ставен врз разгледување на предметните содржини, идентификување на можностите за имплементирање активности поврзани со ЕИ во наставата што ја држат учесниците во проектот како и врз подготвување на прашалници за студентите.

Постоечките тестови за ЕИ и за личен профил беа преведени од англиски само на италијански јазик за потребите на студентите што го слушаа предметот Современ италијански јазик. Останатите студенти и во Скопје и во Грац ги пополнуваа оригиналните англиски верзии. Во текот на овој период секој од тимовите редовно одржуваше состаноци во врска со напредокот со подготовките и договарање околу деталите за претстојната пробна фаза.

февруари/март 2017 –мај/јуни 2017:

Во текот на пробната фаза активностите поврзани со ЕИ беа имплементирани во рамките на наставата на различни предмети, вклучувајќи современ странски јазик, англофонска култура и цивилизација и двонасочно преведување во рамките на

додипломските студии и на специјалистичките студии во рамките на постдипломските студии. Во текот на овој период беа пополнувани и обработувани резултатите од тестовите и прашалниците.

јуни 2017 – октомври 2017

Во оваа фаза на проектот, за време на летниот распуст беше подготвена анализа на резултатите од тестовите како и резултатите од евиденцијата што ја водеа членовите на тимовите во врска со активностите имплементирани во наставата.

19-22 октомври 2017: втор состанок на тимовите (во Грац)

Во текот на вториот состанок учесниците ги презентираа резултатите од пробната фаза, беа извршени набљудувања на часови од одредени предмети, Солзица Поповска одржа предавање на тема *ЕИ и колку е таа важна за студентите по ПиТ*, а Сара Мерцер одржа работилница на тема *Благостостојбата на наставниците* на која присуствуваа и други колеги од Институтот за ПиТ во Грац.

На крајот на овој престој беа разгледани одговорите на студентите во врска со активностите поврзани со ЕИ и проблемите кои беа забележани во текот на пробната фаза, и притоа членовите на тимовите се договорија околу можните решенија за проблемите и подготвија низа предлози за подобро усогласување на активностите во рамките на наставните програми. Со цел, пак да се уедначи форматот и структурата на Прирачникот, членовите на тимовите се договорија околу шемата за опис на активностите која би ја користел секој од учесниците во проектот.

октомври 2017-јуни 2018:

Во овој период беа направени делумни промени во предметните планови во согласност со препораките договорени во текот на последната средба на тимовите. Така подобрени предметните планови беа спроведени во текот на летниот семестар во рамките на различни предмети. На крајот беа евалуирани и наставата и активностите поврзани со ЕИ, а резултатите беа анализирани и квалитативно и квантитативно.

26-28 април 2018: трета средба на тимовите (во Грац)

Во текот на третата средба акцентот беше ставен на набљудувања на часовите и дискусии со студентите за користа на ЕИ за преведувачите и толкувачите. Во продолжение беа споделени и споредени досегашните резултати и беше подготвен план

за реализација на претстојните завршни задачи. На крајот беше договорено тимот од Грац да користи модифициран конечен прашалник или да обезбеди вербална повратна информација од студентите.

15-17 јуни 2018: четврта средба на тимовите (во Скопје)

Во текот на интензивните работни сесии, работните групи ги финализираа нивните прилози во Прирачникот и се договорија за неговата содржина и поделба на главите, за форматот за публикување и околу лекторирњето и форматирањето на текстот. На оваа средба беа разјаснети многу други важни тековни прашања. Беа дискутирани и можности за продолжение на проектот, а беа предложени и идеи за презентации и организирање конференции.

5. РЕЗИМЕ НА ПОСТИГНАТИТЕ РЕЗУЛТАТИ ОД ИСТРАЖУВАЧКАТА РАБОТА

Проектот покажа дека активностите поврзани со ЕИ може да ја зголемат свесноста на студентите и на наставниците за важноста на емоциите.

На самиот почеток на проектот студентите кои ќе учествуваат во истражувањето пополнија Прашалник 1 (насловен како *EI Awareness Questionnaire*, а подготвен од учесниците во тимовите) за тоа колку пред почетокот на Проектот биле запознаени со концептот на *емоционалната интелигенција* и дали сметале дека таа е важна, и еден тест насловен како *EI Test*, за лична проценка за тоа кои од основните ЕИ-компетенции се слаби, а кои јаки кај идните учесници во Проектот (беше користен веќе постоечки тест *The NHS Leadership Academy's Emotional Intelligence questionnaire LAL1*).

Резултатите од *Прашалникот 1* покажаа дека независно дали испитаниците биле запознаени со поимот ЕИ или не, сепак чувствуваат дека ЕИ е важна за нив и дека вреди да се работи врз развојот на оваа интелигенција.

Во однос на резултатите од *Тестот за ЕИ*, од 72 испитаника, кај 68 (94%) како **јака компетенција** се покажа **самосвеста** (Self-awareness) т.е способноста да се биде свесен за сопствените чувства, додека како **најслаба компетенција** се покажа **влдаењето со чувствата** (Managing emotions) и тоа кај 37 студента (51%).

За време на наставата студентите пополнуваа *Прашалник 2* подготвен од тимот на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“, насловен како *The After-class questionnaire*, со кој се обезбедува повратна информација во врска со активностите поврзани со ЕИ, а применети на часот како и информација за тоа како се чувствувале студентите за време

на тој час. Првичниот прашалник беше употребен во текот на летниот семестар 2016/17 година, а потоа беше модифициран и одново употребен во летниот семестар 2017/18 година. Студентите го пополнуваа овој прашалник по секој час во кој беа имплементирани ЕИ активности.

Резултатите од анкетата со модифицираниот прашалник спроведена 2017/18 покажаа дека:

98% од испитаниците сметаат дека активностите поврзани со ЕИ, а применети на часовите биле **корисни**, а за време на часот 90% се чувствувале **заинтересирано**.

Во текот на наставата во овој семестар 91% од испитаниците се чувствувале **охрабрено**, 89% се чувствувале **опуштено/ сигурно**, 86% - **ентузијазам**, 84% од испитаниците чувствувале **самодоверба**, 62% **не се чувствувале исплашено**, 57% чувствувале **сочувство**.

Во однос на тоа кои ЕИ компетенции биле развивани во текот на наставата во овој семестар, податоците откриваат дека најзастапени биле интраперсоналните компетенции, т.е. со највисок процент биле застапени **градењето самодоверба (77%)** и **препознавањето на сопствените јаки и слаби страни (88%)**, а високо се котира и присуството на личното мотивирање (83%). Но, и интерперсоналните компетенции како што се **емпатија, разбирање на чувствата на колегите, флексибилност за адаптација во средината, тимска работа и создавање врски со соработниците** се застапени со процентуалност меѓу 50% и 73%.

Резултатите од проектот покажуваат дека активностите за зајакнување на ЕИ се сосема релевантни за студентите по ПиТ. Доколку преведувачите и толкувачите знаат како да си обезбедат лична благосостојба, полесно ќе може да развијат здрави односи со сите други учесници во областа со која се занимаваат.

Прирачникот со активности наменети за студентите по ПиТ, подготвен од учесниците во проектот се состои од три големи поглавја наменети за часовите по преведување, толкување и англофонска култура и цивилизација. Секое поглавје содржи активности за поттикнување на ЕИ прилагодени за соодветниот вид настава. (види Прилог 1. Содржина на *Прирачникот*)

6. ЗНАЧАЈНИ НАУЧНИ СОЗНАНИЈА ЗДОБИЕНИ СО РЕАЛИЗАЦИЈАТА НА ПРОЕКТОТ

За време на двегодишниот проект беа развиени низа активности кои беа тестирани во рамките на различни предмети, почнувајќи од лекторски вежби, преку часови по преведување и толкување, па сè до предавања од областа на културолошките проучувања. Релевантноста и ефикасноста на овие активности беа оценувани од страна на студентите. Анализата на овие резултати ја даде основата за препораките за стратегија за развој на ЕИ во рамките на двете високообразовни институции.

Овие препораки предвидуваат двостран приод: пред сè, развивање на свесност меѓу колегите за важноста на емоционалната и општествената интелигенција и нивно значење како за нив самите, така и за еден здрав професионален и личен развој на нивните студенти. Вториот приод вклучува осмислување на наставата по даден предмет на начин на кој ќе им се овозможи на студентите да развијат сопствена емоционална и општествена интелигенција (ЕОИ) со што дипломираните студенти по ПиТ би биле подготвени за предизвиците на пазарот за трудот. Со цел резултатите од овој проект да бидат пошироко дисемнирани за да поттикнат што поголем број наставници да ги вклучат ЕОИ во наставата, учесниците во проектот подготвија прирачник кој содржи детален опис на широк дијапазон на активности кои може да се имплементираат во различни предмети на студиите по ПиТ.

7. КОРИСНИЦИ НА ИСТРАЖУВАЧКИТЕ РЕЗУЛТАТИ, НАЧИНИ НА ПРЕНЕСУВАЊЕ И НИВНА ПРИМЕНА

Со цел резултатите од овој проект да бидат пошироко дисемнирани за да поттикнат што поголем **број наставници по ПиТ** да ја вклучат ЕИ во наставата, учесниците во проектот подготвија **Прирачник** кој содржи детален опис на широк дијапазон на активности кои може да се имплементираат во различни предмети на студиите по ПиТ. Членовите на тимовите се договорија да воспостават соработка со заинтересирани наставници по ПиТ на други универзитети, во странство кои ќе спроведат пилот-тестирање на Прирачникот. Финалната верзија на Прирачникот ќе биде достапна на интернет во електронска форма и ќе биде понудена на бесплатно користење.

Дисеминацијата на резултатите ќе се реализира во текот на есента 2018 година. Во Скопје ќе биде поднесен Извештај за текот и резултатите на проектот, резултатите ќе бидат презентирани пред колективот на ФЛФ „Блаже Конески” и објавени и во

Годишниот зборник на Факултетот до крајот на 2018 година. Тимот од Скопје планира и соодветни работилници за развој на ЕИ преку наставата по странски јазици како и за зајакнување на оваа компетенција кај наставниците . Во Грац резултатите ќе бидат презентирани пред работната група AG-Didaktik, а Катедрата за ПИТ во Грац планира да организира конференција поврзана со развојот на ЕИ, во септември 2019 година.

8. ПОВАЖНИ ЗАКЛУЧУВАЊА И НАСОКИ ЗА ПОНАТАМОШНИ ИСТРАЖУВАЊА КОИ ПРОИЗЛЕГУВААТ ОД НАУЧНО-ИСТРАЖУВАЧКИТЕ РЕЗУЛТАТИ

Резултатите од истражувањето потврдија дека вклучувањето на активности поврзани со ЕИ во наставата по ПИТ значајно ја зголемуваат свесноста на наставниците и на студентите во врска со значењето на емоциите во професионалниот живот на секој од нив.

Поради фактот дека податоците добиени од студентите во овој проект беа резултат на нивно лично доживување, не беше возможно прецизно да се установи дали студентите реално ги подобриле владеењето со себе, мотивацијата, емпатијата и општествените вештини, па затоа во идните проучувања во оваа насока треба да се вклучат и психолози/ експерти по ЕИ, кои би подготвиле соодветни прашалници за добивање статистички порелевантни податоци, како и формирање контролни и експериментални групи студенти од кои првите би следеле настава во која се вклучени само ЕИ активности во постоечката настава по ПИТ, а вторите покрај оваа настава би имале и посебен предмет поврзан со ЕИ.

Користена литература

- Altrichter, H., Posch, P. (2007). *Lehrerinnen und Lehrer erforschen ihren Unterricht*. Bad Heilbrunn: Julius Klinkhardt.
- Carrington, D., Whitten, H. (2005). *Future Directions*. Stafford: Network Educational Press.
- CILT, The National Centre for Languages (2007) *National occupational standards in translation*.
<http://www.cilt.org.uk/home/standards_and_qualifications/uk_occupational_standards/translation.aspx; accessed on 20 July 2011>
- EMT Expert Group (2009) *Competences for professional translators, experts in multilingual and multimedia communication*.
<http://ec.europa.eu/dgs/translation/programmes/emt/key_documents/emt_competences_translators_en.pdf; accessed on 20 July 2011>
- EMT Expert Group (2017) *EMT Competence Framework 2017*
<https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/emt_competence_fw_2017_en_web.pdf; last accessed on 20 June 2018>
- Gkonou, C., Mercer, S. (2017). *Understanding emotional and social intelligence among English language teachers*. (ELT Research Papers 17.03) London: British Council.
- Goleman, D. (1998). *Working with Emotional Intelligence*. New York: Bantam Books.
- Goleman, D. (2006). *Social Intelligence: The New Science of Human Relationships*. London: Arrow Books.
- Grundy, S. and Kemmis, S. (1981). Educational Action Research in Australia: The state of the Art. Paper presented at the Annual Meeting of the Australian Association for Research in Education, Adelaide as cited in Grundy, S. (1988). Three Modes Of Action Research in Kemmis, S. and McTaggart, R. (Ed). (1988). *The Action Research Reader* (3 ed) Geelong: Deakin University Press.
- Hild, A. (2014). The role of self-regulatory processes in the development of interpreting expertise, *Translation and Interpreting Studies*, 9 (1), 128-49.
- Hubscher-Davidson, S. (2013). Emotional Intelligence and Translation Studies: A New Bridge, *Meta*, 58 (2), 324-46.
- Hubscher-Davidson, S. (2016). Trait Emotional Intelligence and translation. A study of

- professional translators, *Target*, 28 (1), 132-57.
- Leanza, Y. (2005). Roles of Community Interpreters in Pediatrics as Seen by Interpreters, Physicians and Researchers, *Interpreting*, 7 (2), 67-192.
- Merlini, R., Gatti, M. (2015). Empathy in healthcare interpreting: going beyond the notion of role, *The Interpreters' Newsletter*, 20 139-60.
- Mortiboys, A. (2005). *Teaching with Emotional Intelligence. A step-by-step guide for higher and further education professionals*. London/New York: Routledge.
- Mortiboys, A. (2010). *How to be an effective teacher in higher education. Answers to lecturers' questions*. Maidenhead/New York: McGraw-Hill/Open University Press.
- Pignatoro, C. (2015). Interlinguistic and intercultural mediation in healthcare settings, *The Interpreters' Newsletter*, 20 71-82.
- Risku, X. (2016). Situated learning in translation research training: academic research as a reflection of practice, *The Interpreter and Translator Trainer*, 10 (1), 12-28.
- Timarová, S., Heidi, S. (2011). Learning styles, motivation and cognitive flexibility in interpreter training: Self-selection and aptitude, *Interpreting*, 13:1 31-52.
- Valero-Garcés, C. (2015). The impact of emotional and psychological factors on public service interpreters: Preliminary studies, *International Journal for Translation & Interpreting*, 7 (3), 90-102.

Прилог 1

Содржина на *Прирачникот со активности наменети за студентите по ПИТ*

Contents

Emotional Intelligence	Error! Bookmark not defined.
Introduction to Interpreting Section.....	Error! Bookmark not defined.
AUDIENCE DESIGN	Error! Bookmark not defined.
COPING WITH NEGATIVE THOUGHTS	Error! Bookmark not defined.
DEVELOPING SELF-CONFIDENCE	Error! Bookmark not defined.
GIVING FEEDBACK	Error! Bookmark not defined.
LEARNER VS TEACHER EXPECTATIONS	Error! Bookmark not defined.
STRESS MANAGEMENT AND TIME PRIORITISATION	Error! Bookmark not defined.
defined.	
ACTING CONFIDENT	Error! Bookmark not defined.
BOOK OVERVIEW	Error! Bookmark not defined.
PROGRESS DIARY	Error! Bookmark not defined.
WISH LIST	Error! Bookmark not defined.
MEDITATION	Error! Bookmark not defined.
MANAGING NEGATIVE FEEDBACK	Error! Bookmark not defined.
Introduction to Translation Section	Error! Bookmark not defined.
Developing self-knowledge MSP	Error! Bookmark not defined.
Building confidence MSP	Error! Bookmark not defined.
Giving feedback MSP	Error! Bookmark not defined.
Managing emotions MSP.....	Error! Bookmark not defined.
Working with others FB.....	Error! Bookmark not defined.
EI DISC Test: Personality Profile	Error! Bookmark not defined.
How Your Behavior Can Cause Tension in Others	Error! Bookmark not defined.
EI Journal FB	Error! Bookmark not defined.
Building bridges FB	Error! Bookmark not defined.

Role-playing MSP	Error! Bookmark not defined.
Naming emotions DP	Error! Bookmark not defined.
Introduction to Language Section	Error! Bookmark not defined.
Personality Types SK	Error! Bookmark not defined.
Personality Types	Error! Bookmark not defined.
Language Learning Journal FB	Error! Bookmark not defined.
Language Learning Journal	Error! Bookmark not defined.
Self-reflection SK Letter of recommendation	Error! Bookmark not defined.
Mindsets SK	Error! Bookmark not defined.
Mindsets 1	Error! Bookmark not defined.
Introducing EI in context: The Belligerent Samurai reading comprehension FB	Error! Bookmark not defined.
Bookmark not defined.	
Reading Comprehension	Error! Bookmark not defined.
Developing self-awareness FB	Error! Bookmark not defined.
Emotional Hygiene SK	Error! Bookmark not defined.
Listen to a Ted Talk titled “Why we all need to practice emotional first aid” by Guy Winch available at https://www.ted.com/talks/guy_winch_the_case_for_emotional_hygiene#t-263162	Error! Bookmark not defined.
EI in the School Curriculum SK	Error! Bookmark not defined.
EI Project SK	Error! Bookmark not defined.
Feedback minutes	Error! Bookmark not defined.
Presentation audience design FB	Error! Bookmark not defined.
Presentation Feedback Form	Error! Bookmark not defined.
LEARNING IF-CLAUSES WITH EI	Error! Bookmark not defined.
Self-management MS	Error! Bookmark not defined.
Building self-confidence MS	Error! Bookmark not defined.
Being objective and peer-review MS	Error! Bookmark not defined.
Introduction to Culture and Civilization Section	Error! Bookmark not defined.

Gaining self-knowledge **Error! Bookmark not defined.**

How the brain works **Error! Bookmark not defined.**

Mapping and taking notes **Error! Bookmark not defined.**

Looking confident **Error! Bookmark not defined.**

Building confidence **Error! Bookmark not defined.**

Personal values..... **Error! Bookmark not defined.**

Thoughts-emotions relationship..... **Error! Bookmark not defined.**

Managing stress **Error! Bookmark not defined.**

Communication skills **Error! Bookmark not defined.**

Peer-coaching..... **Error! Bookmark not defined.**

Problem solving **Error! Bookmark not defined.**

Unleashing one's potential..... **Error! Bookmark not defined.**

Teamwork on assigned translation project (TPI)..... **Error! Bookmark not defined.**

Managing stress – Team presentations of translation projects (TPI)**Error! Bookmark not defined.**